

ΠΑΡΑΦΥΛΑΞ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΣΚΗΝΑΙ(*)

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΡΟΦΦΕΡΙΟΥ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ—ΒΟΒΟΛΙΝΑ—ΥΔΡΑ.

Τῷ γῆραιῳ Ἡρωϊ τοῦ 1821

Κ.Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ ΚΑΝΑΡΗ,

Ναυάρχῳ.

Σεβαστέ μοι Κύριε!

Ἐν τῇ ἀναγνώσει τῆς ἱστορίας τῆς γλυκυτάτης ἡμῶν Ἑλλάδος πολλάκις ἠσθάνθην πάλλουσαν ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ τὴν καρδίαν μου. Μεταξὺ τῶν ἐπομαίων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ἀγωνισθέντων συνήρτησα καὶ τὸ Ὑμέτερον. Ἠδύχηθην ἀπὸ καρδίας τῷ Ὑψίστῳ ἵνα μὴ ἀξιώσῃ νὰ κλίνῃ γόνυ πρὸ τῶν ἱερῶν τάφων τῶν κλειόντων τὴν πολύτιμον κόριν τῶν πεσόντων, οἵτινες ἀπέθαυον ἵνα ἡ Ἑλλάς ἀραζήσῃ νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρά Σας ἥτις ἐσφίγῃ τὴν τυράννον φλέξασα πυρπολικὴν δαῖδα· ν' ἀτερίσω τὸ μέτωπον ἐκεῖνο ὅπερ ἐρέκλεις τὰ τοιμητὰ σχέδια δι' ὧν τοσάκις ἐθριάμβευσεν ἡ Ἑλλάς, διδάσκουσα τὸν κόσμον ὅτι ἀπέραντι τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς κατ' οὐδὲν ἰσχύει ὁ ὄγκος τῆς βίης. Ἀλλὰ φεῦ! μέχρι τοῦδε δὲν τὸ κατώρθωσα. Ἐπιτρέψατέ μοι ὅθεν, σεβαστέ μοι Κύριε, ἵνα ροεῶς πράξω τοῦτο ἀφιερῶν Ὑμῖν τὸ ὑπ' ἐμοῦ μεταφρασθὲν πρῶτον μέρος τῶν Ἑλληνικῶν Σκηνῶν. Εἶδε δὲ, τυχὼν τῆς ἀπαιτουμένης συνδρομῆς παρὰ παντὸς φιλοπάτριδος, δυσνηθὼ νὰ ἐκδώσω ὁλόκληρον τὴν μετάφρασιν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἔργου. Ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ πόθου μου τούτου εἶνε τὸ χρυσοῦν ὄνειρόν μου, διότι, πιστεύω, δι' αὐτοῦ θέλω προσενέγκῃ τετραπλὸν ἅμα καὶ ὠφέλιμον ἀνάγνωσμα παρτὶ φιλαναγνώστη.

Διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ

θανυμαστῆς τῶν ἡρώων κατορθωμάτων Σας.

Γεώργιος Κ. Σφήκας.

(*) Χρησιμοποιῶ τὴν μεταφραστὴν ἢ σύνταξιν ἐπέτρεψε τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσίῳ

I

Σιγηλὴ ἦτο νύξ, ἥρεμα δὲ τὰ κύμα-
τα μὲ γλυκὺν φλοῖσθον ἠσπάζοντο τὰς
ὄχθας τῆς ἀρχαίας Ἀριστεράδος. Δὲν ἤκού-
ετο ἐν τῷ παραλίῳ κρότος κόπτης, δὲν
ἤκουετο ψιθύρος κλάδου, ἡ δὲ σελήνη ὑ-
ψόθεν χύνουσα τὸ μελαγχολικὸν αὐτῆς
φῶς, ἐφάνετο προσκαλοῦσα τοὺς ὑπὸ τὴν
δουλείαν στενάζοντας Ἀργεῖους ἵνα ἐν τῷ
ὑπνῷ λησμενῇσιν τὰς δυστυχίας των.

Τὸ πᾶν ἔρημος καὶ σιγὴ μόνον ἐπὶ
τῆς ἀκτῆς ἤκουετο φωνή τις ἀπὸ στιγ-
μῆς εἰς στιγμήν ἀφίνουσα ἐπὶ τῶν κυ-
μάτων θρηνώδες ἄσμα τοῦ Ἑλληνικοῦ
λαοῦ. Δὲν ἐξέφραζε τὸ ἄσμα ἐκεῖνο στό-
νον ἔρωτος, οὐδὲ παλμοὺς ἡδυπαθείας,
ὄχι δι' αὐτοῦ ἐξεφράζετο ὁ ἐνθουσια-
σμός τῆς πατρίδος, τὸ πάθος τοῦ πολέ-
μου, καὶ τὴν νυκτερινὴν αὖραν ἐπλησ-
σαν οἱ ἐπόμενοι στίχοι.

Ἡ μητέρα τῶν Πρώων (*)

Τώρα στέκει δακρυσμένη,
Καὶ τὴν ὀρίζει ἀλυσσόμενην
Ὁ σκληρὸς Ὀθωμανός.

Τέτοια βάναυα, ἀτιμίαις,
Σεῖς, Γραικοί, πῶς ἠμπορεῖτε
Σὰν παιδιὰ τῆς γὰ θωρήτε;
Ἐμπρός, Ἑλληνας, ἐμπρός.

σιν τοῦ Α'. μέρους τῶν Ἑλλ. Σκηνῶν πε-
ποιθεῖα ὅτι ἡ ἀνάγκη αὐτοῦ θὰ τέρψει τοὺς
Κ.ους συνδρομητάς. Ἀπὸ τοῦ γ' φυλλαδίου
ἄρξεται δημοσιεύουσα ἐν παραφυλλίδι ἐν τῶν
ὑπαιτιότερων μυθιστορημάτων διαστήμου μυθι-
στοριογράφου

(*) Σ. Μ. Ἡ ἑμμετρος μετάφρασις τοῦ ἀνωτέρω
ἔργου ὀφείλεται τῷ προσφιλεστάτῳ μοι ποι-
ητῇ Κ.φ. Αριστίδῳ Καφοκράτῳ γνωστῷ ἡ-
δὲ ἐκ πολλῶν ἀρίστων ποιημάτων του.

Ναί, γὰρ σὰς παιδιὰ τ' Ὀμήρου
Διφροδόρα, δοξασμένα,
Ἡ Ἀθήνα ἔχει ριμμένα
Τὰ μαλὰ τῆς καὶ θρηνεῖ.

Παλλικάρια, σηκωθῆτε
Ἡ μητέρα σὰς φωνάζει,
Κάθε λίθος ἐσὰς κρατεῖ
Στοῦ πολέμου τὴν κραυγὴν.

Ἰδοὺ κάμποι ἐκεῖ καὶ λόφοι,
Εἰς τῆς Σπάρτης καὶ Ἀργολίδος,
Ἰδοὺ ἐδῶ τῆς Ἑλληνίδος
Κρήτης τὰ ὕψηλὰ βουρά.

Ὅπου βλέπετε τὸ κύμα
Τῆς θαλάσσης γὰ γελᾷ,
Κὶ ὁ οὐρανὸς γ' ἀστροβολᾷ,
Εἶρε μέρη Ἑλληνικά.

Ἐδῶ ἐχάθηκε ἕνας Ξέρξης
Καὶ ἐγερρήθη ἕνας Φωκίων,
Κ' εἶδε ὁ κόσμος τὸν Δαρεῖον
Ἐξαφρα γὰρ νικηθῆναι.

Ἀθηναῖοι, Μακεδόνες,
Σπαρτιάται καὶ Θηβαῖοι
Ἐμπρός ὅλοι, ἐμπρός γεινᾶοι,
Ἡ πατρίς σας γὰρ σωθῆναι.

Ἀπὸ κάτω ἀφ' τὸ σημεῖον
Τοῦ Σταυροῦ ὅλοι ἐρωθῆτε,
Ὀρκισθῆτε, αἱματωθῆτε
Σ' ἕαν ὄρκο, εἰς γὰρ καρδιά.

Ἐμπρός Ἑλληνας! τὸ ξίφος
Ἄς σὰς φέξῃ εἰς τὸ σκοτάδι,
Ἄς ἀρρίξῃ ἐνθὺς τὸν Ἄδην
Νὰ συντρίψῃ τὴν σκλαβιά.

Δὲν θὰ ἰδῇς, ὄχι, ὦ Εὐρώπη!
 Ἀπὸ Γούρκο πατημένη
 Τὴν σηαία τὴ σφραγιτισμένη
 Μὲ τὸ αἶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἄς βροντήσῃ τὸ τουφέκι,
 Ἄς ἀστρούβῃ τὸ σπαθί σας*
 Ἐμπρὸς, Ἑλληνας, ἡ γῆ σας
 Μνήμια ἄς γίνῃ Ὁθωμανοῦ.

Ἀπὸ ποῖον χεῖλος ἐξήρχοντο οἱ λόγοι οὗτοι; Τίς ἦτο ὁ υἱὸς οὗτος τῆς Ἑλλάδος ὁ ἐκθυμαίνων τὸ ἄλγος αὐτοῦ ἐξυμνῶν τὴν μάχην; . .

Ἐπὶ τοῦ παραλίου καὶ παρὰ τινι μεγάλῃ πέτρᾳ κάθηται ἀνὴρ τις, τὸν ὁποῖον ἐφάνετο καταβαλοῦσα οὐλὴ ἢ καταπόνησις τῶν μελῶν, ἀλλὰ τὸ ἄλγος βαρυτάτων σκέψεων. Καί τοι τὰ πάντα περὶ αὐτοῦ ἔπνεον γαλήνην καὶ ἀσφάλειαν, δὲν ἀπέβαλεν ὅμως τὸ ὄπλον αὐτοῦ. Ἡ δὲ χεὶρ του ὁρμεμφύτως ἔτρεχεν ἐκ δικλειμμάτων εἰς τὴν ζώνην του ὡς εἴ ἤθελε γὰ θεβαιωθῇ ὅτι δὲν λείπει τὸ πιστὸν ἐγχειρίδιον. Ἐφερεν ἐνδύματα ἁπλοῦ ναύτου, ἡ δὲ ἀκτὶς τῆς σελήνης, ἡ ἐπὶ τοῦ προσώπου του πίπτουσα, ἐφωτίζε πλατεῖαν οὐλὴν, ἐνδοξον μαρτυρίαν τῶν κατὰ τῆς Ὁθωμανικῆς φυλῆς ἀνδραγαθίων του.

Ἦπως οὕτω μόνος ἠγρύπνει ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, ὅτε τὸ πᾶν εἰς ὕπνον προσεκάλει καὶ ἀνάπαυσιν; Δὲν ἐμόχθητεν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς σκληροτάτης ὑποβαλλόμενος ἐργασίας, ὅπως φαιδρότερον καὶ ἡδύτερον καταστήσῃ τὸν βίον τῶν δυναστών αὐτοῦ; . . .

Κοιμοῦ, δυστυχῆς δοῦλε, κοιμοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἢν βρέχεις διὰ τοῦ ἰδρώτος καὶ τῶν δακρῶν σου—κοιμοῦ, δυστυχῆς Ἑλληνα, καὶ ἐνῷ ὁ Μουτουλμανικὸς πέλεκυς κρέμαται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου, δειρεύου τὴν ἀνδρίαν, δειρεύου τὸ μεγαλεῖον τῶν πατέρων σου· κοιμοῦ, δυστυχῆς Ἑλληνα, καὶ δειρεύου τὸν Θεσέα, τὸν Θεμιστοκλῆ, τὸν Ἐπαμεινώνδην· ἴσως ἐξυπνῶν θὰ

εὐρεθῇς χειροδεμένος, καὶ θὰ ἀκούσῃς Ἀγῶντινα, διατάσσοντα Γενίτσαρον νὰ σὲ ἀποκεφαλίσῃ. Κοιμοῦ, κοιμοῦ δυστυχῆς Ἑλληνα!

Ἄλλ' ὁ Κανάρης δὲν κοιμάται. Ἐλθὼν ἐκ Ψαρρῶν δι' ἐμπορικὰς θαλασσίους ἐπιχειρήσεις, λητμονεῖ τὰς ὑποθέσεις του διὰ τὰς τῆς πατρίδος.

Φέρεται ὁ νοῦς του ὡς θειοῦχος φλέψ' σφοδρότατα πάλαι ἢ καρδίᾳ του, ὡς ὑπὸ μεγάλης πλησσομένη ψυχικῆς θυέλλης. Θὰ ἐλεγέ τις βλέπων αὐτὸν ὅτι ἐν τῇ μυστικῇ αὐτῇ τῆς νυκτὸς ἀνιχνεύει τὴν ἀποκὰ ὑπὲν τοῦ μέλιτος· φωνή τις ἀπόρητος φαίνεται εἰδοποιούσα αὐτὸν ὅτι ὀρίμασαν τέλος αἱ ἐλπίδες τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἐφθικε μάλιστα ἡ ἐπίσημος ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως.

Ἦόθεν γεννῶνται ἐν αὐτῷ αἱ μυστηριώδεις αὗται προκινήσεις; Τὸ ἀγνοεῖ. Διευρυλλήθησαν λόγοι περὶ ἐπανάστασεως, ἡ δὲ αὖρα ἔπνεεν ὡς ὑπὸ ἐπικειμένων μαχῶν φλεγόμενη· πλὴν τοσοῦτον ἀδάπμοι ἦσαν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, αἱ δὲ ἐλπίδες μεταβολῶν τοσάκις ἐφεύσθησαν, ὥστε ἀφροσύνη καὶ πάντα ἄλογον ἤθελεν εἶσθαι τὰ νὰ ἐγκυαλιεφθῇ τις εἰς αὐτάς.

Οὐχ ἦσαν ὁ Κανάρης αἰσθάνεται ἐν τῷ στήθει του ἀσυνήθη φλόγα κατακαλίσκουσταν, κατατῆκουσταν αὐτόν νομίζει ὅτι χεὶρ ἀόρατος μετακινούσα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν γῆνιν ἀγλὺν, τῷ ἀποκκλύπτει τῷ μέλλον τῆς Ἑλλάδος!

Ἡ πατρίς, τῷ κραυγάζει ἐνδόμυχός τις φωνή, ἡ πατρίς ἔχει χρεῖαν τοῦ!.. Τί; ἡ πατρίς ἔχει χρεῖαν τοῦ Κανάρη; καὶ τίς εἶναι ὁ Κανάρης; Πτωχὸς ναύτης οὐδὲν ἄλλο ἐν τῷ κόσμῳ ἔχων ἢ ἐν εὐχρηστον σκάφους, τοὺς ὀφθαλμούς του ἵνα κλαίῃ, καὶ τὸ στήθος ἵνα στενάξῃ!.. (*)

Ὅχι, δὲν ἔχει ταῦτα μόνον. Ἐχει προσέτι *καρβατιάρ* ἥτις ποτὲ δὲν ἔσφαλε, ἔχει *γαταγάριον*, οὗτινος εἰς μάτην οὐ

(*) V. Pic l'ho Tableau de la Grèce en 1828 p. 370—Siado, la Turquie, la Grèce et Malte p. 211.

δέποτε ἐδράξατο, ἔχει δύο στιβαροὺς βραχίονας δεσπόζοντας τῶν κυμάτων, ἔχει ψυχὴν ἐν ἣ βράζει ἡ τῆς Ἑλλάδος ἀπελευθερώσις. Ὁ Κανάρης λοιπὸν προσβλέπει τὴν ἀπέρχονταν θάλασσαν, ἐγείρει πρὸς οὐρανὸν τὸ μέτωπον καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑψούμενον ἀπὸ τῆς γῆς.

Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχουσιν ἐπίσημοί τινες στιγμαὶ, καθ' ἃς ὡς ἐκ θαύματος ἀνοίγεται ἐνώπιόν του γόρυξ λάμπει πρὸς ἡν ἔμφυτος ὁρμὴ ὠθεῖ αὐτόν. Ὡς ὑπὸ μαγικῆς ράβδου πληγῆς αἰσθάνεται τότε ἐν τῷ στήθει του εἰσδύουσαν αὖραν διαχυεστέραν, καὶ τὸ φῶς λαμπρότερον λάμπει ἐνώπιόν του, καὶ νέκι ὅλως μέχρι τοῦδε ἀγνωστοὶ σκέψεις καταλαμβάνουσι τὴν διάνοιάν του, καὶ βιαίως πάλαι ἡ καρδία του ὡς εἰ νέκ ζωὴ νὰ μετενεχύθῃ αὐτῷ. Ὡ! ἐάν ὑπάρχωσι στιγμαὶ καθ' ἃς ὑπὸ αἰσχύνης ἐρυθρίῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ βορβόρῳ κείμενος ὡς ἐρπετὸν ἀκάθαρτον, ὑπάρχει ὅμως καὶ τις στιγμή καθ' ἣν τὸ ἐρπετὸν τοῦτο ἀνυψοῦται καὶ ἵπταται ὡς ὁ ἀετὸς ὁ δεσπότης τῶν καταιγίδων καὶ προκαλῶν τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου... Τοιοῦτος ἦτο ὁ Γαλιλαῖος καθ' ἣν ἡμέραν ἐμάντευε τὸν νόμον τῆς πλάσεως, τοιοῦτος ὁ Καῖσαρ ὅτε εἰς τὸν Ρουβίκωνα ἔτριπτε τὸ δόρυ, καὶ ἐκ τῆς κόμης ἤρπαζε τὴν τύχην τῆς Ρώμης, τοιοῦτος ὁ Κολόμβος ὅτε ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας ἔβλεπε τὴν Ἀμερικὴν, τοιοῦτος Πέτρος ὁ Ἑρμηΐτης ὅτε ἐν τῇ Ἀνατολῇ διέχεεν ὀλόκληρον Εὐρωπαϊκὴν γενεάν, τοιοῦτος ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης, ὅτε καθήμενος ἐπὶ τῶν πυραμίδων, βάθρον τῆς εἰς τὴν κατὰκτησιν τῆς Εὐρώπης ἀναβάσεώς του μετεχειρίζετο τὴν Ἀφρικὴν.

Ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστῆμων τούτων στιγμῶν εὗρίσκετο καὶ ὁ ναύτης τῶν Ψαρρῶν. Δὲν ἦτο πρόσφατος ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, διότι οὗτος πρὸ πολλοῦ ἦτο κοινὸς ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Καὶ ὁ Κανάρης ἦτο τέκνον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα καταρρώμενος τὴν Μουσουλμανικὴν τυραννίαν, καὶ πολλάκις μετέφερε ἀπὸ Περ-

τροπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπὸ Κωνσταντινούπολεως εἰς Ἀθήνας τοὺς ζωηφόρους λόγους τοῦ Ὑψηλάντου, γενναίου ἀλλ' ἐγκαταλειμμένου, μεγάλου ἀλλὰ δυστυχοῦς· οὐδέποτε ὅμως ἠσθάνθη ἑαυτὸν καλούμενον διὰ τοσοῦτον ἱσχυρὰς φωνῆς πολέμου καὶ νίκης.... ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀφαρπάζεται βλέπει ἐπαναστατημένην τὴν Ἑλλάδα σύμπασαν.... ἀπ' ἐνὸς τὴν Σπάρτην, τὸ Ἄργος, τὴν Κορινθίαν, ἀπ' ἑτέρου μυριάδας Ἀσιατῶν Ἀλβανῶν, Γενιτσάρων.... Αὐτὸς δὲ ἐν τῷ πλοιαρίῳ του εἶνε μόνος ἐναντίον ἀπειραριθμοῦ στόλου.... Αὐτὸς μὲ δαδα πυροπολικὴν εἰς τὴν χεῖρα, μόνος ἐναντίον τῆς βροντῆς μυρίων τηλεβόλων... τρομερὸς ἀκούεται κρότος, σείεται ἡ γῆ... ἀνοίγεται ἡ θάλασσα ὅπως καταπατῇ τὴν ἐχθρικὴν φάλαγγα... «Νίκη», φωνάζει ὁ Κανάρης, αἰφνης ἐγειρόμενος καὶ ἀρπάζων τὸ ὄπλον του.... ἀλλ' εἶνε μόνος, ἡ δὲ ἡγὼ τῆς νυκτὸς ὡς εἰ χλευάζουσα αὐτὸν ἐπαναλαμβάνει, «Νίκη».

Ἐνθ' ὁ Κανάρης ὑπὸ πυρεκτικῆς ταράσσεται ἐξάψεως, μακρὰν, μακρὰν, εἰς τὴν ἀκτῖνα τῆς σελήνης διακρίνεται τι ἐπιπλέον τῆς θαλάσσης.... φαίνεται ὡς μία σάνις.... φαίνεται ὡς ἐν πλοιαρίον.... Ὡ! ναι, εἶνε μικρὰ λέμβος.... φαίνεται δὲ πλέουσα ὑπὸ τὴν διάθεσιν τῶν κυμάτων.... ὅτε μὲν ἐπιστρέφει.... ὅτε δὲ ἐντελῶς ἐξαφανίζεται.... τόσῳ μακρὰν δὲν δύναται νὰ ᾔηνε ἀλιεύς.... εἰς ναύκληρος δὲν θὰ ἐνεπιστεύετο εἰς πλοῖαν ἄνευ διοικήσεως.... ἀλλ' ἰδοὺ το πάλιν.... ὁ ἀνεμος τὸ ὠθεῖ πρὸς τὸν ἱμῆνα.... Ὡ! κραυγὴ ἐξέρχεται ἐκ τῆς λέμβου ἐκείνης· κραυγὴ ἄλλους καὶ ἀπελπισίας.... ὁ Κανάρης δὲν ἀμφιταλαντεύεται πλέον, ὁ ἔμπειρος ναύτης πηδᾷ εἰς τὸ πλοιαρίον του, λύει τὸ πρὸς μνήσιον, λαμβάνει τὰ κωπία καὶ τρέχει πρὸς τὴν σαλευομένην λέμβον.

Ἐφ' ὅσον πλησιάζει, ἐπὶ μᾶλλον ἀκούει ἀσθενῶς ἡχοῦν ἐπὶ τοῦ κύματος τὰ παράπονον, ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἔφθασε μέχρι τῆς καρδίας του.... εἶνε θρήνος γυναι-

κός... διπλασιάζει τὴν ὁρμὴν καὶ... ἐπὶ τῆς πρῶμης τῆς λέμβου βλέπει γονυπετὴ γυναικα, τὰς χεῖρας ἔχουσιν ὑψωμένας πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν κόμην λευμένην, τὰ ἐνδύματα ἐν ἀταξίᾳ, ὠχράν, αἰμοσταγῇ... «Ἐσώθης», φωνάζει ὁ ναύτης σταματῶν τὴν λέμβον τῆς ναυαγοῦ.

Ἡ δυστυχὴς ἐκπεπληγμένον περιστρέφει τὸ βλέμμα, ἔπειτα συρομένη ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ ὑψοῦσα τὸ πτώμα νεκροῦ παιδιοῦ, θλίβουσα δὲ τοῦτο μὲ τρεμούσας χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς ρίπτει εἰς τὴν λέμβον τοῦ Κανάρη. Ὁ ναύτης προσδέσας εἰς τὸ πλοιαρίον του τὴν τῆς ναυαγοῦ λέμβον βλέπει ἐν αὐτῇ δύο αἵματόφορα πτώματα. Συνειδησμένος ἤδη εἰς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς μάχας, δὲν ὠχρᾷ ἐπὶ τῇ θεᾷ ἐκείνῃ ὁ Κανάρης, καὶ τείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὴν δυστυχῇ... ἀλλ' αὕτη κλονίζεται, πίπτει... πλὴν, ἡ λέμβος ἐγγίζει ἤδη τὴν ἀκτὴν, ἡ δὲ δύσμοιρος γυνὴ ἐσώθη πλέον.

II

Ἦδὴ ὁ ἥλιος φαιδρὸς ἀνέτειλεν ἐπὶ τῆς νήσου, καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἀπειρον πλῆθος ἔτρεχεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ συνωθούμενοι, ταραττόμενοι, καλοῦντες καὶ ἔρωτῶντες ἀλλήλους ὡς ἐν τῇ παραμονῇ μεγάλης ἡμέρας, ὡς εἰς τὴν ἀφίξιν μοιραίας εἰδήσεως.

— Εἶνε λοιπὸν ἀληθείς; ἐφώναζεν ὁ μὲν.

— Ναί, ἀπεκρίνετο ἄλλος.

— Λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας;

— Ναί· καὶ μετ' αὐτοῦ εἶνε ἡ ἀνθηροτέρα νεολαία τῆς Μολδανίας καὶ Βλαχίας, καὶ ὅλοι ὠρκήσθησαν ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος... Ὁ θεὸς νὰ προστατεύῃ τοὺς δυναστευομένους, νὰ εὐσπλαγχνισθῇ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν!...

— Καὶ ζεῦρετε;... ζεῦρετε;

— Τί ἄλλο;

— Οἱ Μανιάται κατέβησαν ἀπὸ τὸν Ταύγετον, καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Ὀθωμανούς... .

— Ζήτησαν τὰ τέκνα τῆς Σπάρτης!

— Προσέτι... .

— Τί ἄλλο ἀκόμη;

— Οἱ μάρτυρες τοῦ Σουλίου ἠνώθησαν εἰς μάχην, καὶ ἀπειλητικοὶ κατέβησαν ἐκ τῆς Κιάφας.

— Ζήτησαν τὰ τέκνα τῆς Ἡπείρου!

Εἰς τὴν εἰδήσιν ταύτην εἰς τῶν παρευρισκομένων αἰφνης ἐστράφη καὶ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ κραυγάζων, «πάτερ μου, πάτερ!» ἤρχισε ταχέως νὰ τρέχῃ.

Ἐφθασαν ἐν τούτοις καὶ ἄλλοι.

— Ζήτη ὁ Ὑψηλάντης!... Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα πρόσκλησις του... Ἰδοὺ ἡ προκήρυξις τὴν ὁποίαν μᾶς στέλλει ἀπὸ Ἰάσιον... .

— Ἡ προκήρυξις;... ν' ἀκούσωμεν, ν' ἀκούσωμεν!... ποῦ εἶνε ὁ Κριεζῆς;...

— Ἐδῶ, ἐδῶ εἶνε... .

— Σὺ, Κριεζῆ, ν' ἀναγνώσῃς τὴν προκήρυξιν... .

Καὶ ὁ Κριεζῆς ἐν μέσῳ τῶν ἀκροατῶν μεγαλοφώνως ἀνέγνω τὴν ἐπομένην προκήρυξιν.

«*Ε.Λ.Ι.Η.Ρ.Ε.Σ!*»

«Ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως ἐσήμερον ἤδη εἰς τὰ ὅπλα! εἰς τὰ ὅπλα!... ἡμᾶς κράζει ἡ Πατρίς, μᾶς κράζει ἡ Ὀρθοκεία!... Εἶνε καιρὸς πλέον ν' ἀποτινάξωμεν τὸν ἄτιμον ζυγόν, ἐμπρός, ἐμπρός, ἀνδρεῖοι ἀδελφοί, ἄς τρέξωμεν νὰ πολεμήσωμεν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν. Σέρβοι, Μανιάται, Σουλιῶται, πάντες οἱ Ἕλληνες εἶνε εἰς τὰ ὅπλα! θάρρος, ἀδελφοί, καὶ ἡμετ' οὐ πολὺ ἰσχυρὰ δύναμις θὰ μᾶς ὑποστηρίξει κινδυνεύοντας.»

«Ἡ Εὐρώπη μᾶς παρατηρεῖ, οἱ μετ' οὐπὸ τοῦ ἐξευγενισμοῦ φωτισθέντες νεκροὶ καὶ νεύγωνμοσύνης βλέπουσιν ἡμᾶς οἱ πρόφωτοι ἄτινα ἔχυσαν εἰς ἡμᾶς οἱ πρόγονοί μας, καὶ προῦν. Ἐάν δειχθῶμεν ἡμετέραν ἀπελευθε-

πᾶσι τοῖν προγόνων ἡμῶν καὶ τῆς γῆς
 πέν ἢ ἐγενήθημεν, δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν
 πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀρωγὴν αὐτῶν. Εὐ-
 γενέστερος μεταξύ ἡμῶν θέλει εἶσθαι
 ὁ εὐγενέστερον ὑπερασπισόμενος τὴν δυ-
 ναστευομένην ταύτην Πατρίδα. ἸΚαὶ τίς
 ἔστιν Ἕλλην δὲν θὰ φλογισθῇ ὑπὸ δόξης,
 οὐκ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος καὶ τῆς
 ὀρθότητος; . . . Σέβων τὴν καθήκον-
 τήν γλαυκὴν τοῦ Καίσαρος κατώρθω-
 σεν εἰς μόνος φίλος τοῦ τυράννου νὰ
 ἐπαναστατήσῃ ὅλον τὸν Ῥωμαϊκὸν λα-
 ον, καὶ σεις, Ἕλληνες, τί δὲν θὰ κα-
 τορθώσετε, σεις οἵτινες ἐνώπιόν σας ἔχε-
 ρετε τὴν Ἑλλάδα, ἥτις σᾶς δεικνύει τὰς
 ἀπείρους πληγὰς τῆς καὶ ἐπικαλεῖται
 τὴν βοήθειάν σας; . . .

«Φίλοι, ἀδελφοί, συμπολίται! ἀνοίξα-
 ντε τοὺς ὀφθαλμούς σας, ἀνοίξατέ τους ἐπὶ
 πτελούς· ἰδέτε τοὺς ναοὺς θεοηλουμένους,
 πτὰς παρθένους ὑμῶν ἀτιμαζομένας, τὰς
 οἰκίας καταστροφόμενας, τοὺς ἀγροὺς
 ὑμῶν ἐρημικισμένους, ὑμᾶς δ' αὐτοὺς,
 οἵτι, ὑμᾶς αὐτοὺς χειρὰς τε καὶ πόδας
 πάλυτρο οὖντας. Ἐμπρὸς, δράμετε, ἐλευ-
 θερώσατε τὴν Πατρίδα, ὑλώσατε τὴν
 σημαίαν, ἥτις θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν
 νίκην. Ἡ Ἑλλὰς σᾶς κράζει, εἰς τὰ
 πᾶσα, εἰς τὰ ὅπλα!»

— Εἰς τὰ ὅπλα, ἐπανάλαβον πάντες
 οἱ περιστώτες, εἰς τὰ ὅπλα! ἄλλὰ τίς
 θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ; τίς θὰ μᾶς συμβου-
 λεύσῃ καὶ μᾶς βοηθήσῃ; . . .

— Ὁ Ἀνδρέας Μισούλης . . .

— Ναί, ὁ σωφρονέστερος . . . ὁ γεν-
 ναϊότερος . . . ὁ προσφιλέστερος πάντων
 ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ . . .

— Λοιπὸν, ἄς ὑπάγωμεν πρὸς αὐτόν.
 Ζήτω ἡ Ἑλλὰς! Ζήτω ὁ Ὑψηλάντης!
 Ζήτω ὁ Μισούλης! . . .

Ἐνῶ ὁ λαὸς ὑπὸ τοῦ ἀγίου ἐκείνου
 κατείχετο ἐνθουσιασμῷ, ὁ Ἀνδρέας Μι-
 σούλης ἐν τινὶ δειροστοιχίᾳ τὰς χεῖρας
 ἐπὶ τοῖς στήθεσι ἐσταυρωμένας ἔχων καὶ
 τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὴν γῆν κεκλι-
 μένους, περπατοῦσε εἰς βαθεῖς θεθυσιμέ-
 νους λογισμούς.

Νέος ἔτι, κατερόνησε τὴν τριχυμῆν

ὠδὴν θάλασσαν, καὶ ὑπερπλουτήσας ἐκ τοῦ
 ἐμπορίου μετεχειρίσθη τὰ καλῶς ἀποκτη-
 θέντα πλούτη ὅπως γίνῃ ἄξιος τῆς ἀ-
 γάπης τῶν συμπολιτῶν του. Τὴν ζωὴν
 αὐτοῦ καθήδυνον τὰ κατ' ἐκείνην τὴν
 στιγμήν τὴν Εὐρώπην διατρέχοντα τέ-
 κνα του, πλὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποκα-
 ταστάντος ἐν Σμύρνῃ ὅπου τέκνα καὶ
 σύζυγον εἶχε.

Μὴ ἔχων πατρίδα ν' ἀγαπήτῃ, τὴν
 στοργὴν του ὅλην ἐπὶ τῆς οἰκογενείας του
 ἔστρεψεν ὁ Μισούλης. Οὐχ ἦττον ὅμως
 ἐν τῷ μεγαθύμῳ ἐκείνῳ στήθει ἔπαλλον
 ἐλπίδες τῶν ἐταριστῶν. Ὁρκίσθη καὶ οὗτος
 πίστιν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἥ δὲ ὀρθοκεία
 καὶ ἡ πατρὶς εἶχον ἐν αὐτῷ θερμὸν ὑ-
 περασπιστήν. Ἀλλ' ὅταν τις φθάσῃ εἰς
 τὴν ἐπαχθὴ πεντηκοντάστῃ ἡλικίᾳν δυσ-
 κόλως πιστεύει εἰς τὰς ὑποσχέσεις καὶ
 ὀλίγον εὐπίστως διάκειται πρὸς τὴν τύ-
 χην· ἡ φήμη ὅθεν ἢ ἐπὶ τῶν περὶ τῶν
 τῆς φέρουσα τὰ ἐν Μολδαυίᾳ συμβαί-
 νοντα εὗρισκε δύσπιστον τὸν Μισούλην,
 ὅστις, σκεπτόμενος προσέτι ὅτι εἰς τῶν
 υἱῶν του ἐν ἐχθρικῇ κατῴκει πόλει, ἡ-
 σθάνετο τὸ τοῦ πολίτου φίλτρον ἐν πά-
 λῃ διακείμενον πρὸς τὴν πατρικὴν στορ-
 γήν.

Ἐνῶ ὑπὸ ἀντιθέτων λογισμῶν οὕτω
 καταβεβλημένος περιπάτει, τὸ βλέμμα
 του ἔπεσεν ἐπὶ τινος, ὅστις παρὰ τὴν
 δειροστοιχίαν ἀνέσκαπτε τὴν γῆν. Ὁ
 ἄνθρωπος οὗτος δὲν ἐφαίνετο χωρικός
 ἀσχολούμενος εἰς τὴν συνήθη ἐργασίαν·
 ἀλλὰ μετὰ τσαύτης ἐπιστημότητος ἐνησ-
 χολεῖτο εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὥστε ἐφαί-
 νετο ἐκπληρῶν θρησκευτικὴν λειτουργίαν·
 ὁσάκις δὲ ἡ δίκειλά του ἔσχιζε τὴν γῆν
 ἐφαίνετο ὅτι ἐφοβεῖτο μὴ εἰσχωρήτῃ πε-
 ρισσότερον τοῦ δέοντος καὶ ἐλάψῃ ζῶν-
 τα τινά.

Ὁ Μισούλης ἐπλησίασε τὸν ἄνθρωπον
 τοῦτον καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸν ἀναγνω-
 ρίσῃ. Ἦτο ὁ Λάμπρος Τζαβέλλας υἱὸς
 τοῦ Νώτη ἐκ τοῦ Σουλίου, ὅστις ἐν και-
 ρῷ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ διαπραχθεῖσων σφα-
 γῶν ἐκ τῆς Πάργας κατέφυγε μετὰ τοῦ
 πατρὸς του εἰς Κέρκυραν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς

Ἰδραν. Ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Σουλιώτης ὁ ὁποῖος, ἀκούσας ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔλαβεν ἤδη τὰ ὅπλα καὶ κατέβησαν οἱ ἄνδρες οὐδ' ἀδελφοὶ του, τρέχων ἐγκατέπιε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καλῶν ὀνομαστὶ τὸν πατέρα του.

— Λάμπρε, εἶπε φιλικῶς πλησιάζων αὐτὸν ὁ γέρον Ἀνδρέας, τί κάμνεις ; . . .

Ὁ Λάμπρος τῷ ἔνευσε διὰ τοῦ δακτύλου νὰ μὴ τὸν διαταράξῃ, καὶ ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του μέχρις οὗ ἀνεκάλυψε τινα ὄστᾶ . . . τότε ρίψας τὴν δίκελλαν, ἐκλινε γόνυ πρὸ τοῦ λάκκου καὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, δάκρυα λύπης καὶ ἀγαλλιάσεως, ὑπὸ τοῦ σπορίθου καὶ πατρὸς ἐνθουσιασμοῦ, ἀνέκραζεν ὑψῶν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεόν . . . « Σὲ εὐχαριστῶ, εὐσπλαγχνε Θεέ μου, τὰ ὄστᾶ τῶν πατέρων μου θὰ ἐπιστρέψωσι μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν πατρικὴν γῆν. »

Ὁ Μικούλης ἀνεμνήσθη τότε ὅτι ὁ Λάμπρος καὶ ὁ Νώτης ἐλθόντες εἰς Ἰδραν ἔφερον μεθ' αὐτῶν τὰ ὄστᾶ τῶν συγγενῶν, ὡς ἔπραξαν σχεδὸν πάντες οἱ Σουλιῶται ἀποχαιρετῶντες τὴν Πατρίδα ἐξ ἧς ἀπεδίωκεν αὐτοὺς ἡ σκληρότης τῆς τύγχεως τοῦ Τεπελενίου. (*) Ἐπὶ τῇ θῆᾳ ἐκείνῃ ἡσθάνθη τὰ βλέφαρά του βρεχόμενα ὑπὸ δακρύων, καὶ ἀδελφικῶς ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν δυστυχὲς φυγάδα, ὅστις ἠγέρθη δεξιούμενος αὐτὸν καὶ ἐν θρησκευτικῇ παραφορᾷ ἐκραύγασεν.

— Ὁ Νώτης μὲ ἀκούει . . . βλέπει, συμμερίζεται τὴν χαρὰν μου . . . τέκνον μου, ἔλεγε πρὶν ἢ ἀποθάνῃ, σὺ θὰ μὲ θάψῃς μὲ τὰ ὄστᾶ τῶν πατέρων μου εἰς τὴν γῆν ταύτην, διότι καὶ αὕτη εἶνε γῆ Ἑλληνική· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως, καθ' ἣν οἱ ἄετοί τῆς Κιόφας θ' ἀνακληθῶσιν εἰς τὴν παλαιὰν φωλεάν των, τότε, ὡς ἐγὼ ἔφερον μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὰ πατρικὰ λείψανα, φέρε καὶ σὺ τὰ ἰδικὰ μου, καὶ θές αὐτὰ ν' ἀναπαυθῶσιν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς

ἰτέας, ἣτις προσπίζει τὴν παλαιὰν οἰκίαν μας . . . Πάτερ, πάτερ, ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἐπανόδου . . . ἐν μέσῳ τοῦ ἤχου τῶν Ἑλληνικῶν σαλπύγγων θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τοὺς προσφιλεῖς ἡμῶν βράχους, τὴν δὲ γῆν τὴν ὁποίαν δούλην ἀφήκας, θὰ ἐπανίδης ἐλευθέραν, καθὼς ὅταν τὸ ὅπλον σου ἐκεραυνοβόλοι τὴν Ὀθωμανικὴν φυλὴν . . . Ὡ πάτερ, πάτερ μου ! . . .

Καὶ πάλιν ἔπασσε πρὸ τοῦ λάκκου καὶ ἄφθονα ἔχυνε δάκρυα καὶ νῦχαρίσκει τὸν Ἰψίστον.

Ὁ Μικούλης ὅπως μὴ διαταράξῃ ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς παρουσίας του τὸ θρησκευτικὸν ἐκεῖνο ἔργον, σιγῇ ἄπεσύνθη. Πλὴν μόλις ἐπάτησε τὸν οὐδὸν τῆς οἰκίας του, αἰφνης περιεκυκλώθη ὑπὸ ἀπείρου πλήθους, αἵτινες τρέχοντες πρὸς αὐτὸν ἐκραύγασαν.

— Ζήτω ὁ Μικούλης ! . . . σὺ εἶσαι ὁ πατὴρ μας . . . σὺ ὀφείλεις νὰ μᾶς κυβερνήσῃς . . . σὺ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃς εἰς τὴν κοινὴν ἀπελευθέρωσιν . . . ὅλοι εἰς σὲ ἐμπιστευόμεθα. Ζήτω ὁ Μικούλης . . .

Αἱ εὐγενεῖς ἐκεῖναι φωναὶ, αἱ προσφοραὶ ἐκεῖναι κατήρχοντο ἐν τῇ εὐαισθητῇ καρδίᾳ τοῦ γέροντος· πλὴν ἐγνώριζε πόσον βαρὺς ἦτο ὁ κίνδυνος, πόσον δύσκολος ἡ ἐπιτυχία τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, καὶ διὰ σοβαρῶν λόγων προσεπάθει νὰ μετριάσῃ τὴν ζέσιν τοῦ λαοῦ.

— Ἀγαπῶ τὴν Πατρίδα, ἔλεγε, τὸ γνωρίζετε· ἀλλ' ἡ Πατρίς δυναστεύεται ὑπὸ μυριάδων Ὀθωμανῶν, οἵτινες κατέχουσι τὰ φρούρια μας, τὰ πλοῖά μας, τὰ ὅπλα μας . . .

— Τὰ πλοῖα, τὰ ὅπλα, τὰ φρούρια, ὅλα θὰ λάβωμεν πάλιν . . .

— Ἀλλ' εἴμεθα ὀλίγοι καὶ μόνοι, ἐνῶ αὐτοὶ εἶναι ὡσεὶ ἄμμος τῆς θαλάσσης καὶ ἰσχυροὶ . . .

— Ὑπὲρ ἡμῶν ὅμως εἶνε τὸ δίκαιον καὶ δι' ἡμᾶς θὰ πολεμήσωσιν οἱ ἀδελφοὶ Εὐρωπαῖοι, καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Πέτρούπολις . . . Πέτρούπολις . . .

— Ὡ πόσον ἀπατάσθεις ! σκέπτεται μόνον τὸ μεγαλεῖός σου· δὲν θὰ δῶ οἱ δὲ ἀδελφοὶ Εὐρώ

(*) V. Ciampolini, Guerra dei Sulisti contro Ali Bassà di Janina.

θῶσι νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειάν μας, διότι θὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν οἱ κοινοὶ δυνάσται

Οὕτως ὁ σώφρων γέρον εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ ἀντιπαρέτασσε τὴν γαλήνην τοῦ ὀρθοῦ λόγου ὅτε ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους ἤκουσθη·

— Ὁ Κανάρης κάμετε τόπον ἄφετε νὰ περάσῃ ὁ Κανάρης

Καὶ αἴφνης ἠνοιγέτο δίοδος, καὶ ἐνώπιον τοῦ Μικούλη παρουσιάσθη προβαίνων εἰς ναύτης ὑποστηρίξων γυναῖκα φέρουσαν τὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τὴν ἀπελπισίαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς

— Βοβολίνα, σὺ ἐδῶ; λέγει ἔκθαμβος ὁ Ἀνδρέας Μικούλης, βλέπων τὴν σύζυγον τοῦ υἱοῦ του καὶ ὁ Ἀλέξανδρος; καὶ τὰ τέκνα σας;

Αὕτη δὲ σπαρκακτικὴν ἐξέπεμψε κραυγὴν λύπης· μόλις δὲ δυνηθεῖσα ν' ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις «ὁ υἱός σου τὰ τέκνα τοῦ υἱοῦ σου ὅλοι, ναί, ἀπέθανον, ἐσφάγησαν ὅλοι» ἐλειποθύμησε.

III

Ἐξηπλωμένη κεῖται ἐπὶ τινος κλιντῆρος, ἐκ δὲ τῆς θανατηρᾶς λευκότητος τοῦ προσώπου τῆς θὰ τὴν ἐξελάβαντες ἀγαλλμα προωρισμένον νὰ κοσμήσῃ τάφον.

Παρ' αὐτῇ, τὴν πολιάν του σύρων, ἀγριωπὸς ἴσταται ὁ γέρον πατήρ Οὕτε λέξεις, οὔτε παράπονον ἐξέρχεται ἐκ τῶν χειλέων τῶν δύο δυστυχῶν νομίζεις ὅτι δὲν ἀναπνεύουσι· τόσον βαθεῖα εἶνε ἡ σιγὴ τῆς ἀπελπισίας· φοικώδης σιγὴ, ἐν ἣ ἡ ἀνθρώπινος λύπη τὰς σκληροτέρας ἐστάλαξε θασάνους τῆς κληρονομίας τοῦ Ἀδάμ.

Τέλος ὁ Μικούλης ἐγείρεται, καὶ πλήσι τὸ ἐρρυτιδωμένον μέτωπόν του·

— Νὰ μάθω τοῦλάχιστον, φρυάττων κραυγὰς, νὰ μάθω πῶς ἐσφαζαν τὸν υἱόν μου θέλω ἵνα ἐκάστη ρανὶς τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἰς βροχὴ πυρὸς χυθῇ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐμίλει, θέλω καὶ πάντα νὰ μάθω

Ἡ τάλαινα οὔτε τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν, οὔτε λόγους ἀρκούντας εἶχεν ὅπως πληρώσῃ ἐρώτησιν τόσῳ σκληρὰν, ἐν ἀνωφελεῖ δὲ ἀγωνίᾳ καὶ στεναζούσῃ ἐστρεψε πρὸς οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς.

Τότε ὁ Κανάρης, ὅστις παρέχων αὐτῇ τὰ πρῶτα βοηθήματα ἐν τῇ παραλίᾳ εἶχε συλλέξει παρὰ ταύτης εἰδήσεις τινάς, προσεπάθει ν' ἀναπληρώσῃ τὴν σιγὴν τῆς γυναικὸς ἀφηγουμένος τὰς σφαγὰς τῆς Σμύρνης, Ἀφηγεῖτο τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῶν ἐν Μολδοβλαχίᾳ συμβαινόντων, ἀφηγεῖτο πῶς οὗτοι μαινόμενοι, πάντα χαλινὸν συντείψαντες, παντὸς νόμου καταφρονούντες, διέτρεχον τὰς ὁδοὺς τῆς Σμύρνης, διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου φέροντες τὸν θάνατον ἐπὶ τῶν βαπτισμένων· (*) ἀφηγεῖτο πῶς ἐβυθίζοντο τὰ πλοῖα, τὰ δημόσια ἐπυρπολοῦντο καταστήματα, συνετρίβοντο αἱ θύραι, παρεθιάζοντο αἱ οἰκίαι, ἐσφάζοντο αἱ οἰκογένειαι

— Τοὺς εἶδον! τὰς λέξεις ταύτας μὲ φοικαλέον προσέφερε τόνον ἢ πρὸ μικροῦ ἐξηπλωμένη, ἥτις, ὡς ὑπὸ πεπυρακτωμένου κεντηθεῖσα σιδήρου, ἠγέρθη αἴφνης, καὶ μὲ φωνὴν, μὲ βλέμμα, μὲ φρυαγμὸν, μὲ θρῆνον, ἅπερ ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις, οὕτως ἐξηκολούθει Τοὺς εἶδον ἀπειλητικοὶ ὤρων κατὰ τῆς οἰκίας μας κραυγάζοντες, «θάνατος εἰς τοὺς Γκιαούρας, θάνατος εἰς τὰ τέκνα τοῦ Χριστοῦ» Οἱ ὑπηρεταί μας ἐπὶ μικρὸν ἀντίστανται κατακερματισθέντες ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ διψῶντες τὸ αἷμά μας ἀπληστοὶ ἐφορμῶσι πρὸς τὴν θύραν, μὲ βαρεῖας κτυπῶσι σφύρας, συντρίβουσι μὲ τοὺς πελέκει καὶ ἤδη πρὸ αὐτῶν πίπτει ἡ πύλη Ἀσπλοὶ καὶ τρέμοντες εἴμεθα εἰς τὰ ἐνδότερα δωμάτια

(*) *Annuaire Historique* 1821.—Raffenesq. p. 243.